

**BUYUK KNYAZ N.K.ROMANOVNING MIRZACHO'L VOHASI TARIXIDA
TUTGAN O'RNI**

Tursunova Mahliyo Sarvar qizi

Master of Gulistan State University,

shox.shox.ss@gmail.com.

Mirzayeva Nazira Djumanovna,

Associate Professor of Gulistan State University

Uzbekistan, Gulistan city

naziramirzayeva69@rambler.ru

Annotatsiya: Maqolada Nikolay Konstantinovich Romanovning faoliyati tahlil qilinadi .Turkistonda irrigatsiya inshootlari qurilishi uchun 19-asrning 2-yarmi - 20-asr boshlarida dehqonlarning ko'chirilish xo'jaliklari va Turkiston o'lkasida irrigatsiya tizimlarini qurish imkonini berganligi ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar: Nikolay Konstantinovich Romanov, Fanni Larni, N.I.Grodekov, Turkiston, Mirzacho'l

Аннотация: В статье анализируется деятельность Николая Константиновича Романова, показывается, что во 2-й половине 19 века - начале 20 века для строительства ирригационных сооружений в Туркестане это дало возможность строительства оросительных систем на территории Туркестана.

Ключевые слова: Николай Константинович Романов, Фанни Лирни, Н.И. Гродеков, Туркестан, Мирзачуль

**THE ROLE OF GRAND DUKE N.K. ROMANOV IN THE HISTORY OF THE
MIRZACHOL OASIS**

Annotation: The article analyzes the activities of Nikolay Konstantinovich Romanov. It is shown that in the 2nd half of the 19th century - the beginning of the 20th century, for the construction of irrigation facilities in Turkestan, it enabled the construction of irrigation systems in the territory of Turkestan.

Key words: Nikolai Konstantinovich Romanov, Fanny Larny, N.I. Grodekov, Turkestan, Mirzachol

Kirish. (Introduction) Buyuk knyaz Nikolay Konstantinovich Romanovning qilgan ishlari va hayot yo'lidagi marralari O'rta Osiyo o'tmishini ixlosmandlari va mutaxassislariga ma'lum. Shunga qaramay, imperator oilasining sharmanda bo'lgan a'zosining nomi O'zbekiston va Rossiyadagi keng jamoatchilikka, ayniqsa, yosh avlodga hech narsa demaydi. Ammo, Sharqqa maftun bo'lgan imperator oilasi avlodlari o'z umrining katta qismini hozirgi O'zbekiston paxtachiligining yuragi Sirdaryo viloyatining bir qismini sug'orishga bag'ishlaganini shunchaki eslashimiz kerak. **Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili** (Literature review) A.I.Shaxnazarov, N.M.Virskiy, A.Kursish, A.P.Kuplast va V.F.Karavaev asosan Mirzacho'lda yangi kanallar ochilishi hamda erlarning o'zlashtirilishi to'g'risida fikr yuritib, bunda N.K.Romanovning faoliyatiga ham qischman to'xtalib o'tganlar, shuningdek, mazkur ishlarda Mirzacho'lning yangi o'zlashtirilgan erlaridagi qishloq xo'jaligining ahvoli batafsil yoritilgan. N.K.Romanovning Mirzacho'lda amalga oshirgan ishlarini tahlil qilgan mualliflar, shuningdek Mirzacho'l to'g'risida kengroq ma'lumotlar keltirib o'tadilar hamda ular bayon etgan voqealarning bevosita ishtirokchilari bo'lganliklari sababli mazkur ishlar ma'lum ma'noda faktlarga boyligi bilan ajralib turadi.

Tadqiqot metodologiyasi (Research Methodology) Maqola yozish jarayonida mikrotarix (microhistory), statistik tahlil (statistical analysis) va qiyosiy tahlil (comparative analysis) kabi usullardan foydalanildi.

Tahlil va natijalar (Analysis and results) Nikolay Konstantinovich 1868 yilda o'z tashabbusi bilan o'qishga kirgan Bosh shtab akademiyasini tamomlagan va Romanovlar orasida birinchi bo'lib oliy o'quv yurtini tamomlagan va kumush medal bilan eng yaxshi bitiruvchilardan bo'lgan. O'qishni tugatgandan so'ng, u chet elga sayohat qildi va u erda G'arbiy Evropa rasmlari to'plamini yaratishni boshladi. Evropa bo'ylab sayohat qilgandan so'ng, u Qutqaruvchilar ot polkiga o'qishga kirdi va 21 yoshida eskadron komandiri bo'ldi. Bu vaqtda, maskarad to'plaridan birida u amerikalik raqqosa Fanni Lirni (haqiqiy ismi Garriet Blekford, 1848-1886) uchratdi, u o'zi bilan tengdosh edi, lekin o'sha paytda allaqachon turmushga chiqqan va kichkina qizi bor edi. Ular ota-onasini tashvishga soladigan ish boshlashdi. Konstantin Nikolaevich o'g'lini Peterburgdan olib chiqish uchun bahona topdi: 1873 yilda Nikolay Konstantinovich rus ekspeditsiya kuchlari tarkibida Xivaga qarshi yurishga chiqdi. Eng katta yo'qotishlarga uchragan Kazalinskiy otryadining avangardlari boshida Qizilqum cho'li orqali eng qiyin yo'llardan birini bosib o'tdi. U boshchiligidagi birinchi razvedka guruhi shu qadar zich artilleriya otishmasiga tushdiki, ular endi otryadga tirik qaytishlari kutilmadi. Xiva yurishida qatnashgani uchun 3-darajali Muqaddas Vladimir ordeni bilan taqdirlangan. Nikolay Konstantinovichni hayratga solgan O'rta Osiyodan qaytgach, u sharqshunoslikka jiddiy qiziqib qoldi. U Imperator rus geografiya jamiyati ishida qatnasha boshladi: u yerda olimlar orasida Amudaryo

ekspeditsiyasi g'oyasi pishib yetdi. Saroy qurilishi uchun imperatordan 300 ming rubl olib, bu pulga Toshkentda teatr quradi. Uning qarorgohi uchun Toshkent markazida barpo etilgan hashamatli saroy esa hozir Toshkentning diqqatga sazovor joylaridan biriga aylangan – hozirda u O‘zbekiston Tashqi ishlar vazirligining xalqaro qabulxonalar uyiga aylangan. Hqa^ehr yili Nikolay Konstantinovich g'aznadan xarajatlar uchun pul oldi. Shu bilan birga, shahzoda tijorat faoliyati bilan shug'ullangan. Masalan, Toshkentda uning novvoyxonasi bor edi. Ammo eng daromadli korxona va shahar aholisi orasida eng mashhuri 1909 yilda ochilgan Buyuk Gertsogning "kinoteatri" edi. Buyuk Knyazfaol va g'ayratli odam edi. Uning pullari evaziga O‘rta Osiyoda bir qancha ilmiy ekspeditsiyalar tashkil etilgan. Ulardan biri, 1878 yilgi Samara ilmiy ekspeditsiyasi Amudaryoning navigatsiyasi va uning eski kanal – O‘zboy bo‘ylab Kaspiyga burilishi masalasini o‘rganish bilan jiddiy shug‘ullangan. Ammo, ehtimol, buyuk gersoglik manfaatlarini qo'llashning eng muhim sohasi sug'orish ishlari edi. Turkistonda paxtachilikni yanada rivojlantirish uchun yangi sug'orish tizimlarini yaratish nihoyatda zarur edi. Lekin hukumatda pul yo‘q edi, rus tadbirkorlarining Turkistonni sug'orish uchun sarmoya kiritishga qiziqishi nihoyatda past bo‘lib, ishlar oldinga siljimasdi. Chet el kapitali davlatning strategik manfaatlarini tufayli sug'orish biznesiga jalb qilinmadi, garchi alohida savdogarlar o'z xizmatlarini taklif qilishgan. Yigirma yil davomida (1881–1900) Chirchiq tog‘ oqimining Iskandar oqimida va Daryoning Begovat oqimida (Yaksart) (Begovat jadallari — Farhod tog‘laridan o‘tganda Sirdaryo Farg‘ona vodiysidan chiqib ketganda hosil bo‘lgan)(umuman, “daryo” so‘zi tarjimada “daryo” degan ma’noni anglatadi. Bunda gap Sirdaryo haqida ketmoqda ikkita ishchi shaharcha - Eski va Yangi Iskandarga asos solingan(Biz xuddi shu nomdagi knyazlik mulki yaqinida Buyuk Knyaz tomonidan qurilgan ikkita qishloq haqida gapiramiz)Minglab musafir ishchilariga tosh, uy va dugonalar yetkazib berish uchun ikkala daryo bo‘ylab tosh boshli to‘g‘onlar, tizmalarda yog‘och ko‘priklar (tizmalar — yog‘ochdan yasalgan to‘g‘ri burchakli ramka, ichi tosh bilan to‘ldirilgan va ko‘priklar va to‘g‘onlar uchun tayanch bo‘lib xizmat qilgan) qurilgan (Musafir - arabchadan tarjima qilingan "sayohatchi", bu erda - yollanma ishchi),Iskandar, Xonim ariqlari va imperator Nikolay I nomidagi yuz verstlik Aquarius o'tkazildi ...(Imperator Nikolay I nomidagi sug'orish kanali (Nikolayev kanali) nazarda tutiladi). Buyuk KnyazNikolay Konstantinovich tomonidan qurilgan, birinchi marta Och dashtni jonlantirgan - ikki million rublga tushgan va barchasi birgalikda (uch kub suv bilan) 40 000 gektarni sug'organ.Ammo Buyuk Knyazuchun yirik irrigatsiya inshootini qurishning birinchi tajribasi Iskandar-ariq edi.Iskandar-Ariq qurilganidan keyin Kavkazdan deportatsiya qilingan molokanlar (molokanlar o'ziga xos ma'naviy nasroniylik, shuningdek, ruslarning maxsus etnografik guruhi) joylashgan xuddi shu nomdagi gersoglik shaharchasi

barpo etildi. Tez orada qishloq eng boylardan biriga aylandi. Hozir esa Chirchiqdan yuqori oqimda Chirchiq daryosi bo'yida Iskandar qishlog'i bor.

“Asta-sekin barcha yangi ariqlar va aholi punktlarini xazinaga topshirib, men bir vaqtning o'zida yigirma yil davomida menga tegishli bo'lgan ikkala Iskandarni ham Oltin O'rda (Oltin O'rda) joylashgan Mirzacho'lcho'llari evaziga topshirishni o'yladim. Toshkent yaqinidagi Buyuk Knyaz Nikolay Konstantinovich Romanovning mulki, O'rta temir yo'l (O'rta Osiyo temir yo'lini nazarda tutadi) bo'yida viloyat boshlig'i S.M. boshchiligida mening xohishimni amalga oshirishga to'sqinlik qildi”. Keltirilgan parcha 1916 yilda Buyuk Knyaz tomonidan yozilgan "vasiyatnoma" dan olingan. Bu hujjat haqiqatda ham vasiyat, ham xotira ekanligi bilan qiziq. Nikolay I kanalining qurilishi 1897 yilda yakunlandi. Nikolay Konstantinovichning o'zi ham sug'oriladigan yerlarda bog' barpo etish, saroy qurish niyatida edi. 1885-yilda “O'zbek begovat” jamiyatidan 600 kvadrat metrlik 50 sotix yer sotib oladi. bog' uchun sazhens va qishloq uchun 19 gektar yer. Bundan tashqari, Buyuk Knyaz jamiyatga 5 tegirmon uchun suvni bepul berishga va'da berdi. Qishloqdan uncha uzoq bo'lmagan joyda Buyuk knyaz bog' barpo etib, Iskandar saroyini, shuningdek, Sirdaryoga ko'prik qurdiradi. Knyazlik idorasi hujjatlariga ko'ra, aholi punkti “Zaporojye shaharchasi” deb atalgan va unda 300 ga yaqin oila istiqomat qilgan. Asosan, bu harbiy xizmatni o'tagan, ishga joylashtirilishi kerak bo'lgan askarlar va kazaklar edi. Ba'zi ma'lumotlarga ko'ra, kazaklar orasida birinchi qishloq nomini aniqlagan Zaporojyedan ko'plar bor edi. Nikolay Konstantinovich ularga uylar qurib, fermer xo'jaliklari uchun yer ajratdi. Kanal qo'lda qazilgan, ko'p qo'llar kerak edi. Mahalliy aholi va mehmonlar yollangan, shahzoda ularga kuniga 90 tiyin, keyin 20 tiyin to'lagan. Biroq, ba'zida qishloq huvillab qoldi. Yo ishchilar kanalning qurilish maydonchasiga yaqinlashdi, u dashtga uzoqlashdi yoki bezgakning dahshatli epidemiyasi ularni uylaridan haydab chiqardi. Ko'pchilikning o'z oilasini boqish uchun ekin ekish uchun yerlari yetarli emas edi. Kanal o'z kanali bo'ylab cho'zilib ketganda, yangi aholi punktlari paydo bo'ldi

Ma'lumki, Nikolay Konstantinovich Rossiyaning asosiy ta'lim muassasalarida o'qish uchun pul to'lay olmagan Turkistonlik muhojirlar uchun o'nta stipendiya ta'sis etgan. O'zlashtirish davrida 12 rus aholi punkti va sug'orish hududida tajriba maydonlari qurilgan. Bu rus aholi punktlari tarixini keyingi nashrda aytib beraman. 1899 yilda kanal yer tuzish va qishloq xo'jaligi bosh boshqarmasi tasarrufiga o'tdi. Shu bilan birga, Buyuk Knyazo'z xarajatlari uchun qisman qoplandi. Kanal Turkistonda cho'l yerlarini sug'orish bo'yicha birinchi muvaffaqiyatli tajribalardan biri bo'lsa-da, shu bilan birga u jiddiy texnik kamchiliklarga ega edi. Shu bois yaqin vaqt ichida 45 ming gektar sug'oriladigan maydonga ega ushbu kanalni yangisiga almashtirish zarur deb topildi. Har yili 1910 yilgacha imperator Nikolay I nomidagi kanalni ish holatida saqlash uchun 7 dan 10 ming rublgacha

sarflangan. 1911 yilda Mirzacho'l shimoliy-sharqiy qismini sug'orishni yakunlash uchun mablag' ajratish to'g'risidagi qonun loyihasini ko'rib chiqayotganda, Davlat Dumasi quyidagi istaklarni bildirdi: imperator Nikolay I nomidagi kanalning mustaqil qiymatini saqlab qolish va sug'orishni rivojlantirish. Ushbu kanal uchun tizim. Ammo rekonstruksiya loyihasini ishlab chiqish jarayonida sezilarli tuzatishlar kiritish kerakligi ma'lum bo'ldi. Texnik tafsilotlarga kirmasdan, aytaylik, Yer tuzish va qishloq xo'jaligi bosh boshqarmasi loyihasining umumiy qiymati 1,230,020 rubl miqdorida hisoblab chiqilgan. Byudjet komissiyasi 1914 yil 5 iyundagi yig'ilishida miqdorni deyarli yarmiga - 731 570 rublgacha kamaytirdi. - va qaror qildi: asosiy kanalni uzaytirish noma'lum muddatga qoldirilishi kerak. Bolqondagi vaziyatning keskinlashishi rejalarni o'zgartirishga majbur qildi.

Xulosa va takliflar (Conclusion/Recommendations) Buyuk knyazning tashabbusi bilan biri Sirdaryo, ikkinchisi Chirchiq daryosi orqali o'tadigan ikkita ko'priq qurilishi tashabbuskori bo'lgan va moliyalashtirilgan. U rus dehqonlari uchun bir qancha aholi punktlarini barpo etdi. Bekobod yaqinidagi qirg'oq bo'yidagi qoya ustida, Bekobod yaqinidagi bosh inshoot yonida katta "H" harfi o'yilgan bo'lib, tepasida toj o'yilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati (Reference)

1. Караваев В.Ф. Голодная Степь в ее прошлом и настоящем. – Петроград: Типо-литография Н.Л. Нарыбекина, 1914. – 253 с
2. Курсиш А. Голодная степь. Очерк работ по орошению северо-восточной ее части. – Санкт-Петербург, 1913. -70 с.
3. Жалилов Х.М. Мирзачўл ва уни ўзлаштириш. – Тошкент, 1957.
4. Котюкова Т. Страницы истории: Роль Великого князя Николая Константиновича в орошении Голодной Степи. <https://www.fergananews.com/articles/7133> . 14.02.2023
5. Голодная степь 1867-1917 История края в документах.-Москва: Главная редакция восточной литературы, 1981.- 241 с
6. Kurambayev, B., & Freedman, E. (2020). Ethics and journalism in Central Asia: A comparative study of Kazakhstan, Kyrgyzstan, Tajikistan and Uzbekistan. *Journal of Media Ethics*, 35(1), 31-44.
7. Мирзаева, Н. Д., & Расулова, М. А. К. (2016). К вопросу о религиозном составе населения русских поселков в Голодной степи (начало XX века). *Проблемы современной науки и образования*, (11 (53)), 44-45.
8. Хамидова, Х., & Мирзаева, Н. (2022). Xx asr boshlarida mirzachol vohasidagi agrar o'zgarishlar (—Туркестанское сельское хозяйство jurnali asosida). *Современные инновационные исследования актуальные проблемы и развитие тенденции: решения и перспективы*, 1(1), 631-634.

9. Мирзаева, Н. (2011). Русские поселения Мирзачульского оазиса и их социально-экономическое положение в конце XIX–начале XX века. *Каталог авторефератов*, 1(1), 1-30.

10. Мирзаева, Н. Ж. (2025). XIX АСРНИНГ ОХИРИ XX АСР БОШЛАРИДА МИРЗАЧЎЛ ВОҲАСИ АҲОЛИСИНИНГ ДЕҲҚОНЧИЛИК МАДАНИЯТИДАГИ ТРАНСФОРМАЦИОН ЖАРАЁНЛАР. *Решение социальных проблем в управлении и экономике*, 4(4), 58-67.

11. Dilshod, A., Abdumatov, A., & Ismoil, R. (2025). FORMATION AND DEVELOPMENT OF HISTORICAL GEOGRAPHY GULISTAN STATE UNIVERSITY. *TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR JURNALI*, 1(6), 47-53.

12. Dilshod, A., Zilola, A., & Ismoil, R. (2025). XX ASRNING 20-30 YILLARIDA INGLIZ MANBALARIDA O 'ZBEKISTON MADANIYATING ASOSIY YO 'NALISHLARI VA MUOMMALARI DAVR TARIXSHUNOSLIGIDA. *TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR JURNALI*, 1(6), 90-101.

13. Dilshod, A., Zilola, A., & Ismoil, R. (2025). YOZUV ISLOHOTI VA DINIY MEROSGA MUNOSABAT: INGLIZ OLIMLARINING YONDASHUVI. *YANGI O 'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(9), 28-41.

14. Dilshod, A., Zilola, A., & Ismoil, R. (2025). INGLIZ MANBALARIDA 1927–1938 YILLARDA O 'ZBEKISTON MADANIY MANZARALARI: REPORTAJLAR, JURNALLAR VA ARXIV HUJJATLARI TAHLILI. *YANGI O 'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(9), 11-27.

15. Ismoil, R., Dilshod, A., & Zilola, A. (2025). O 'ZBEKISTON TASHQI SIYOSATIDA TINCHLIKPARVARLIK TAMOYILLARINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISHI. *TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR JURNALI*, 1(6), 203-214.

16. Zilola, A., Ismoil, R., & Dilshod, A. (2025). MISRDAGI SUV OSTI ARXELOGIYASI TADQIQOTLARIDAN. *TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR JURNALI*, 1(6), 192-202.

17. Davron O'g'li, A. D. (2025). ILK O 'RTA ASRLARDA USTRUSHONADAGI SIYOSIY HOLAT. *INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM*, 6(51), 613-619.

18. Davron O'g'li, A. D. (2025). AFSHINLAR SULOLASINING TASHKIL TOPISHI VA FAOLIYATI. *INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM*, 6(51), 600-605.

19. Davron O'g'li, A. D. (2025). ILK O 'RTA ASRLAR DAVRI YOZMA VA ARXELOGIK MANBALARIDA USTRUSHONA. *INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM*, 6(51), 606-612.

20. Alijon o'g'li, T. J., & Davron o'g'li, A. D. (2025). " TAFAKKUR VA MAVJUDLIK: ODAMNING ICHKI OLAMI HAQIDA. *YANGI O 'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(9), 1189-1198.

21. Alijon o‘g‘li, T. J., & Davron o‘g‘li, A. D. (2025). INSON VA BORLIQ: FALSAFIY YONDASHUV. *YANGI O‘ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(9), 1179-1188.

22. Davron o‘g‘li, A. D. (2025). O‘RTA OSIYO KO‘CHMANCHI CHORVADORLARI TARIXINING O‘RGANILISHI. *YANGI O‘ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(8), 100-113.

23. Nematov, R. A., & Almanov’s, Q. O. (2022). The role of historical sources in the study of the history of the turkish empire. *American Journal Of Social Sciences And Humanity Research*, 2(10), 25-31.

24. Неъматов, Р. (2023). Илк ўрта асрлар Хоразм тарихшунослигининг бугунги ҳолати. *История и культура центральной Азии*, 1(1), 122-125.

25. Галиев, С., Абдуматов, А., & Неъматов, Р. (2025). ГЕРОИ-ТАТАРЫ УЗБЕКИСТАНА, УЧАСТВОВАВШИЕ ВО ВТОРОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЕ. *Наука и инновации в системе образования*, 4(4), 35-39.

26. Неъматов, Р. (2023). Хоразм Африғийлар сулоласи–Турк хоқонлиги сиёсий алоқалари. *Journal of Fundamental Studies*, 1(7), 16-23.

27. OBID, N., ULUGBEK, M., SHAROF, M., & RUSTAM, N. (2022). SOME CONSIDERATIONS OF THE COUNTRY LIFESTYLE DURING THE PERIOD OF PUBLIC COLLECTIVIZATION. *International Journal of Intellectual Cultural Heritage*, 2(1), 86-94.

28. Nazarov, O. R., & Nematov, R. A. O. (2020). FROM THE HISTORY OF UZBEKISTAN'S COOPERATION WITH UNESCO. *Bulletin of Gulistan State University*, 2020(4), 45-49.

29. Неъматов, Р. (2023). ИЛК ЎРТА АСРЛАРДА ХОРАЗМДА КЕЧГАН ЭТНОМАДАНИЙ ЖАРАЁНЛАР. *Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари/Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук/Actual Problems of Humanities and Social Sciences*, 3(6), 14-23.

30. Ne‘matov, R. (2023). ILK O‘RTA ASRLARDA XORAZM TARIXSHUNOSLIGINING O‘ZIGA XOS JIHATLARI. *Interpretation and researches*, 1, 21.

31. Неъматов, Р. А. У. (2020). Интеллектуальное и культурное наследие узбекского народа. *Наука, образование и культура*, (4 (48)), 85-87.

32. Nematov, R. A. (2025). Early medieval ethnic processes in Khorezm oasis in archaeological and written sources. *American Journal of Philological Sciences*, 5(02), 10-16.

33. Nematov, R. (2024). REFLECTION OF THE HISTORY OF KHOREZM IN THE EARLY MIDDLE AGES IN WRITTEN SOURCES. *Решение социальных проблем в управлении и экономике*, 3(12), 72-78.

34. Неъматов, Р. А. Ў. (2024). ИЛК ЎРТА АСРЛАРДА ХОРАЗМ ТАРИХИНИНГ ЁЗМА МАНБАЛАРДА АКС ЭТИШИ. *Science and innovation*, 3(Special Issue 6), 377-382.

35. Nematov, R. A. (2024, December). ESTABLISHMENT OF THE ADMINISTRATION OF THE WESTERN TURKISH EMPIRE IN THE KHORAZM OASIS. In *INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE" SCIENTIFIC ADVANCES AND INNOVATIVE APPROACHES"* (Vol. 1, No. 2, pp. 43-49).

36. Исроилов, М. Я. (2019). Образование и его развитие в Узбекистане. *Academy*, (5 (44)), 48-49.

37. Исроилов, М. Я. (2015). Влияние использования Интернет-ресурсов на повышение эффективности обучения истории. *Наука, техника и образование*, (5 (11)), 147-148.

38. Исроилов, М. (2024). УЧИНЧИ РЕНЕССАНС: ТАРИХИЙ ПОЙДЕВОР ВА ИСТИҚБОЛ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 4(26), 419-423.

39. Исроилов, М. Я. (2016). РОЛЬ РАЗЛИЧНЫХ ТРАДИЦИЙ, ОБРЯДОВ И ЦЕРЕМОНИЙ, СВЯЗАННЫХ С ПОЛОМ И ВОЗРАСТОМ, В СОЦИАЛЬНОЙ ЖИЗНИ И ЭТНОГРАФИИ УЗБЕКОВ. In *Люди, культуры, пространство: социокультурная динамика мира Евразии* (pp. 231-235).

40. Шадманкулова, М. М. (2018). СОЧЕТАНИЕ ЛИБЕРАЛЬНЫХ-ДЕМОКРАТИЧЕСКИХ ИДЕЙ В СОЦИАЛЬНО-ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЖИЗНИ УЗБЕКИСТАНА. *Социосфера*, (4), 226-232.

41. Шодмонкулова, М. М. (2018). ЛИБЕРАЛИЗМ: ИСТОРИЯ И СОВРЕМЕННОСТЬ. *Наука и образование: проблемы, идеи, инновации*, (4), 26-30.

42. Шодмонкулова, М. (2025). ЛИБЕРАЛ-ДЕМОКРАТИК ҒОЯЛАРНИНГ ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН ТАРАҚҚИЁТ СТРАТЕГИЯСИНИ АМАЛГА ОШИРИШДАГИ ЎРНИ. *Решение социальных проблем в управлении и экономике*, 4(4), 176-181.

43. Шодмонкулова, М. (2025). ҒАРБ ЛИБЕРАЛ-ДЕМОКРАТИК ҒОЯЛАРИНИНГ ЎЗИГА ХОСЛИГИ. *Решение социальных проблем в управлении и экономике*, 4(4), 164-169.

44. Шодмонкулова, М. (2025). Либерал-Демократик Ғояларнинг Тараққиёт Стратегиясини Амалга Оширишдаги Ўрни. *Решение социальных проблем в управлении и экономике*, 4(4), 170-175.

45. Шодмонкулова, М. (2025). ЎРТА СИНФ-МУЛҚДОРЛАР СИНФИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ. *Решение социальных проблем в управлении и экономике*, 4(4), 152-156.

46. Шодмонкулова, М. М. (2025). ЖАМИЯТ ТАРАҚҚИЁТИДА СИЁСИЙ ЛИБЕРАЛИЗМНИНГ АҲАМИЯТИ. *FORMATION OF PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY AS INTERDISCIPLINARY SCIENCES*, 4(38), 354-357.

47. Шодмонкулова, М. М. (2025). Мутафаккирлар Фаолиятида Либерализм Ғоясининг Аҳамияти. *Miasto Przyszłości*, 60, 110-112.

48. Маматов, Ш. М., & Алибеков, У. Ю. (2019). Повышение благосостояния сельского населения Узбекистана в свете Стратегии действий. *Наука, техника и образование*, (5 (58)), 63-65.

49. Yuldashevich, A. U., & Musurmonkulovich, M. S. From the Ethnic History of the Population of Ustrushana. *JournalNX*, 7(04), 37-41.

50. Алибеков, У. Ю., & Маматов, Ш. М. (2021). О РОДЕ «БАЯУТ» В СОСТАВЕ УЗБЕКСКОГО НАРОДА. In *МИР ЕВРАЗИИ: ОТ ДРЕВНОСТИ К СОВРЕМЕННОСТИ* (pp. 153-159).

51. Мирзалиев, У. Б., & Маматов, Ш. М. (2012). ТРУДОВАЯ МИГРАЦИЯ И ПРОБЛЕМА ЗАНЯТОСТИ СЕЛЬСКОГО НАСЕЛЕНИЯ. In *ИССЛЕДОВАНИЕ ИННОВАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА ОБЩЕСТВА И ФОРМИРОВАНИЕ НАПРАВЛЕНИЙ ЕГО СТРАТЕГИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ* (pp. 227-228). Musurmonkulovich, M. S. (2025). MIRZACHO ‘LNING SHIMOLIY G ‘ARBIY KARVON

52. YO ‘LI SARDOBARLARI. *YANGI O ‘ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(9), 1117-1129.

53. Musurmonkulovich, M. S. (2025). SHIMOLIY USTRUSHONA KARVON YO ‘LIDAGI URBANIZATSION JARAYONLAR VA SHAHARSOZLIK MADANYATI. *YANGI O ‘ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(9), 1166-1178.

54. Musurmonkulovich, M. S. (2025). MIRZACHO ‘LNING SHARQIY SIRDARYO SO ‘L SOHILI KARVON YO ‘LI. *YANGI O ‘ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(9), 1130-1142.

55. МАМАТОВ, Ш., & АЛМАНОВ, Қ. ЖИЗЗАХ ВОҲАСИ АҲОЛИСИНИНГ XIX АСР ОХИРИ–XX АСР БОШЛАРИДА ЭТНИК ТАРКИБИГА ДОИР ЁЗМА МАНБАЛАР. *O ‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI XABARLARI*, 2022, [1/6] ISSN 2181-7324.

56. Алибеков, У., & Маматов, Ш. ҚАДИМИЙ МИРЗАЧЎЛДА ШАҲАРСОЗЛИК МАДАНИЯТИНИНГ РИВОЖЛАНИШИ.

57. Кудратов, С., & Маъруфов, Ш. (2021). МИРЗАЧЎЛДАГИ ҚАДИМГИ СУВ ИНШОАТЛАРИ. *ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ*, 4(11).

58. Ma’rufov, S., & Abdullayev, A. (2024). O’RTA OSIYODA MUSIQA SAN’ATINING VUJUDGA KELISHI VA RIVOJLANISH TARIXI. *Talqin va tadqiqotlar*, 1(1).

59. RAXIMOVICH, N., MUTALLIB, I., & MA’RUFOV SHERZOD, K. O. G. (2022). HISTORICAL FACTORS THAT CONTRIBUTED TO THE DEVELOPMENT OF SCIENCE AND CULTURE IN CENTRAL ASIA. *International Journal of Philosophical Studies and Social Sciences*, 2(4), 160-165.

60. MA’RUFOV, S. (2025). SIRDARYO VILOYATI HUDUDIDAGI MANZILGOHLARNING O ‘RTA ASRLARDAGI MODDIY MADANIYATI XUSUSIDA YANGICHA QARASHLAR. *ACTA NUUZ*, 1(1.2. 1), 23-26.

61. Sherzod, M. (2025). The Social, Economic and Cultural Life of The Population of The Syrdarya Region in The Middle Ages. *CURRENT RESEARCH JOURNAL OF HISTORY*, 6(01), 4-7.

62. Сулаймонович, Қ. С. (2024). СИРДАРЁ ТАРИХИ ЯНГИ АРХЕОЛОГИК ТАДҚИҚОТЛАР ТАЛҚИНИДА. *PEDAGOG*, 7(11), 68-72.

63. Sherzod, M. R. (2024). NEW VIEWS ON ARCHAEOLOGICAL MONUMENTS LOCATED IN SIRDARYA REGION. *International Journal of Intellectual Cultural Heritage*, 4(2), 1-6.

64. Ма’руфов, С., & Bekmurodov, S. (2024). XONLIKLAR DAVRIDA MUSIQA ILMIGA ILMIGA QARATILGAN E’TIBOR. *Talqin va tadqiqotlar*, 1(1).